

Hetty Kleinloog

Volle kracht

roman

Hetty Kleinloog

Volle kracht

roman

Voor Daan en Anna

'Some day, we will all die, Snoopy.'
- 'True, but on all the other days, we will not.'

(Charles M. Schulz)

One evening an old Cherokee told his grandson: 'My son, the battle is between two wolves inside us all. One is Evil. It is anger, envy, jealousy, sorrow, regret, greed, arrogance, self-pity, guilt, resentment, inferiority, lies, false pride, superiority, and ego. The other is Good. It is joy, peace, love, hope, serenity, humility, kindness, benevolence, empathy, generosity, truth, compassion and faith.'

The grandson thought about it for a minute and then asked his grandfather:

'Grandfather, which wolf wins?'

The old man quietly replied: 'The one you feed.'

(inheems-Canadese wijsheid)

Proloog

Zwaaiend met een tak naar het geritsel in het struikgewas, beseft de tachtigjarige Wanda dat verdwalen beslist iets anders is dan de weg kwijt zijn. Geen notie meer hebben van plan of doel, dat is verdwalen. Alleen nog zeker weten dat je op het verkeerde moment op een verkeerde plek bent, dát is verdwalen. Verdwalen is dolen. De weg kwijt zijn daarentegen is een hoop paniek om niks, terwijl je gewoon rechtdoor kunt lopen tot je een huis tegenkomt. Alle wegen leiden naar Rome, tenminste... in Nederland.

In dit ondoordringbare bos in de Canadese Rocky Mountains, waar Wanda, Lies, Anneke en Greetje in een cirkel, met de ruggen naar elkaar toe, het dreigende gevaar afwachten, wonen beren en wolven, edelherten, elanden, poema's, coyotes en slangen, die allemaal op hun eigen manier nijdig kunnen worden. Vier bejaarde dames uit Nederland zijn hier, door hun eigen toedoen, zo misplaatst als missionarissen in een gebied vol koppensnellers.

Het woud is prachtig, daar niet van. De bodem is ongelijk en rotsachtig. De bladeren van de loofbomen zijn rood, oranje en groen en een enkele naaldboom verliest okerkleurige naalden. Witte berken laten hun gele lover los, dat als reuzenserpentes om en over de vrouwen dwarrelt. Een rottingsgeur stijgt op vanaf de grond en in de verte huult een wolf.

Op het geritsel in de bosjes en het geluid van hun ademhaling na, heerst er nu absolute stilte.

'Moet je een grizzly nou recht in de ogen aankijken?' fluistert Wanda.

'Ja', antwoordt Lies.

'Nee', zegt Greetje op hetzelfde moment.

'Ogen neerslaan. Altijd ogen neerslaan', weet Anneke. 'Of juist niet?' voegt ze daar weifelend aan toe.

Wanda ruikt haar eigen angst, en die van haar vriendinnen. De geur van deodorant, overheerst door zuur zweet, stijgt op vanuit de oksels. Haar mond is droog.

In het struikgewas is nu onmiskenbaar een zware stap te horen. Takken kraken.

‘Klingel! Klingel!’ sist ze paniekerig tegen de anderen. ‘Waar is de berenbel?’

‘Die moesten we juist niet gebruiken’, piept Lies. ‘Beren werden daar nieuwsgierig van.’

‘U zij de glorie!’

‘Anneke, wat dóé je?’

‘Ik zing. Hij moet ons eerder horen dan wij hem!’

‘Kun je Onze-Lieve-Heer een seconde thuislaten, An?!’

‘De beer natuurlijk! De béér moet ons eerder horen dan wij hem!’

‘Ik hoor hem al!’

‘Ik ook!’

‘Ik ook!’

Op het moment dat de vrouwen beginnen te gillen, buigen de takken van een grote struik opzij.

Deel 1

West-Canada

Het vertrek

In vertrekhal 1 wacht Wanda ruim voor de afgesproken tijd op haar geliefde Lies en op haar vriendinnen Anneke en Greetje. Al een uur drentelt ze heen en weer, het karretje met de bruine lederen koffer, ooit nog van haar man, wijlen Max Heres Diddens, voor zich uit duwend. Ze laat haar bagage geen seconde los, want je weet maar nooit: voor je het weet stoppen ze er drugs in of halen ze er iets kostbaars uit. Met Max, die als diplomaat veel reisde, was ze op de luchthaven van Delhi een keer een koffer kwijtgeraakt. Reken maar dat zo iets haar niet nog eens zal gebeuren.

Een paar keer zwaait ze naar een grijs hoofd in de verte, maar het blijkt telkens naar het verkeerde grijs te zijn. De oudjes zijn reislustig, concludeert ze, en ze besluit nu alleen nog op het roodgeverfde, lange haar van Lies te letten. Ondertussen checkt ze om de vijf minuten op het vertrektijdenbord of hun vlucht nog steeds op tijd gaat.

Wanda trekt de banden om haar schouders strakker. In de rugzak zit de koker met de as van Danny, in een handdoek gerold, tussen pepermuntjes en een paar pantoffels. Wanda's buik trekt zich samen als ze aan haar denkt. Deze zomer is haar vriendin Danny overleden en ze was te laat om afscheid van haar te kunnen nemen. Natuurlijk had ze eerder uit Brazilië moeten terugkomen, waar ze aan het bewijzen was dat ze prima in staat is om in haar eentje, zonder haar echtgenoot, te reizen. Toen ze hoorde dat Danny dood zou gaan, stond ze in dubio of ze terug naar Nederland zou gaan of door naar Chili zou trekken. Wat een waanzin was dat. Haar vriendin Danny lag op sterven, ze miste Lies – al wilde ze dat toen niet voor zichzelf erkennen – en haar andere boezemvriendinnen Greetje en Anneke hadden haar nodig. Wat dééd ze überhaupt nog daar aan de andere kant van de oceaan?

Dat vorig jaar bleek dat ze zich aan mensen kon hechten, was vooral voor haarzelf een grote verrassing. Wanda had met Max en de kinderen in talloze landen gewoond en overal ‘vrienden’ gemaakt. Die vriendschappen hadden de houdbaarheidsdatum van Max’ contract. Hoewel Wanda altijd van iedereen vrolijk zwaaiend met ‘we schrijven!’ afscheid nam, had ze nog geen verjaardagskaart gestuurd. Namen en gezichten vervaagden iedere keer weer als schepen in de mist.

Op het kerkhof, waar Max – na een val van een keukentrap – onder een berg kiezels begraven ligt, ontmoette ze ruim een jaar geleden Greetje, Lies, Anneke en Danny.

Een groter verschil dan tussen de vijf vrouwen is niet denkbaar. Zij, Wanda, woont in een groot, statig huis vol antiek en donker, koloniaal meubilair, en zit als weduwe van een diplomaat goed in de slappe was. Ze torent met haar rijzige postuur boven iedereen uit en beschikt met haar zware stem over een ironie die niet door iedereen wordt gewaardeerd, maar al vanaf het begin wel door Lies en later zeker ook door Greetje en Anneke.

Terwijl Wanda zich met kar en al probeert te bevrijden uit een groep luidruchtige zoonanbidders in korte broek, met hawaiï-shirt aan en zonnebril of pet op het hoofd, denkt ze aan haar geliefde. Lies is met haar kleurige, zelfgemaakte kleding op haar manier een opvallende verschijning. Haar hele leven heeft zij voor haar moeder in Osdorp gezorgd en toen deze hoogbejaard naar een Argentijnse internetlover emigreerde, besloot ze dat het nu eindelijk tijd werd om zelf een *all-inclusive*-liefde te ontmoeten. De verrassing was groot toen dat na een aantal vergeefse pogingen geen man, maar een vrouw bleek te zijn. Lies was zo hard aan het zoeken geweest, dat ze niet zag wat zich vlak voor haar neus aandiende. Wanda lacht in zichzelf. Zoals de archeoloog Schliemann er zó op gebeten was Troje te vinden, en zó hard groef dat hij de laag met de oude stad voorbijging en daarmee kostbare overblijfselen van het daadwerkelijke

Troje verwoestte, zo was Lies op zoek geweest naar de liefde. Gelukkig hebben Lies en Wanda elkaar op tijd gevonden en bleken de scherven van hun eerste conflict – Wanda's wegblijven bij Danny's doodsbed – te lijmen.

Ze had niet te laat mogen komen, dat weet zij, dat weet Lies, dat weten ook hun twee andere vriendinnen. Maar niemand heeft ooit een woord van verwijt uitgesproken.

Misschien is dat wel het ergste: beter was er een fikse ruzie geweest, zo een die de lucht klaart en die je bij kunt leggen. Het lijkt alsof haar vriendinnen onderling de lieve vrede belangrijker vinden dan de waarheid. Terwijl die lieve vrede haar nu juist de mogelijkheid ontnemt om af te rekenen met haar schuldgevoel. Wat schiet ze ermee op? Lieve vrede is als een bloemenveld op gifgrond, een kermis op een dodenakker, de schmink van een depressieve clown.

Mannen zijn veel beter in ruzie en verwijten. Ze vertellen elkaar de waarheid en drinken daarna een pilsje alsof er niets gebeurd is. Zand erover; het is vast niet voor niets dat grafdelver een mannenberoep is.

Dus toen ze hoorde dat Nel, de tweelingzus van Danny, in Canada opgespoord moest worden om de as bij haar af te leveren, had ze erop gestaan deze missie zelf te volbrengen. Lies, Greetje en Anneke gingen weliswaar mee, maar Wanda wilde coûte que coûte Danny's as vervoeren en de leiding van de expeditie in handen nemen.

Even trekt ze haar schouders op en verzekert zich ervan dat het gewicht achter op haar rug nog hetzelfde is. Na lang wikken en wegen heeft ze ervoor gekozen de kartonnen koker, waar uitvaartondernemingen as standaard in meegeven, niet in te ruilen voor een mooie stenen of stalen urn. Danny verdient uiteraard het beste, maar in deze kartonnen 'urn' kan Wanda haar altijd bij zich dragen, tot ze netjes afgeleverd is. Het gaat uiteindelijk om de inhoud, niet om de buitenkant, zelfs niet als het de as is van de prachtige Danny

Huurdeman, platinablonde zangeres en liedjesschrijfster in tijgerprint.

Wanda's gedachten gaan weer terug naar haar vriendinnen. Met Anneke zou ze tijdens haar getrouwde leven nooit bevriend zijn geraakt. De steevast in het beige geklede vrouw oogt burgerlijk en saai en ze onderscheidt zich alleen door de zes vingers aan iedere hand. Het lijkt alsof Anneke alleen anderen een plezier wil doen. Pleasers hebben geen contouren; daarom zijn ze niet interessant, hoe hard ze ook hun best doen om in de smaak te vallen. Om Anneke ging Wanda pas echt geven toen ze onuitstaanbaar werd. Van allemansvriend naar een vriendin met wie je ruziemaakt, maar bij wie je ook kunt onderduiken. Anneke had vooral veel bonje met haar ter adoptie afgestane en teruggevonden zoon. Wanda glimlacht. Dieudonné wist beslist het slechtste en daarmee het echtste bij haar veel te lieve vriendin boven te halen.

De zwarte kant van zwijgzame Greetje ligt veel meer aan de oppervlakte. Door haar fataal aflopende ontrouw heeft ze een probleem met goed en kwaad. Echt over haar schuldgevoel heen komen doet ze niet. Ze kan plotseling stilvallen en voor zich uit staren. Maar het is een loyale vriendin: als ze je in haar hart gesloten heeft, gaat ze voor je door het hellevuur.

Wanda kijkt voor de zoveelste keer op de vertrekborden. Nog steeds geen vertraging, da's mooi. Waar blijven ze toch? Ze is nu nog maar een kwartier te vroeg.

Ze mijmert verder over het afgelopen jaar. Wat waren ze allemaal gek op Danny geweest. Grappige, luidruchtige, eerlijke Danny met het gouden hart en de gouden tand. De rasechte Amsterdamse was het middelpunt van hun groepje. Door haar hadden ze gelachen tot werkelijk van alles stroomde, van levenslust tot rode wijn, van tranen over hun wangen tot plas in hun broek.

Danny, Greetje, Anneke, Lies... Wanda glimlacht. De rimpels en de lijnen in ons gezicht hebben we verdiend, denkt ze. Het

zijn de trofeeën die we met trots kunnen dragen. Ik ga ervoor zorgen dat het een fantastische reis wordt, dat we Nel vinden, de as afleveren, dat we...

Haar gedachten worden onderbroken door iemand die haar van achteren met rugzak en al omhelst. 'Mmmm, wat ben ik blij je te zien.'

Wanda maakt zich los. 'Je hebt me gisteren nog gezien', antwoordt ze lachend, terwijl ze zich omdraait naar Lies.

'Ik ben elke dag blij.' Lies drukt haar lippen op Wanda's mond en houdt de kus wel tien tellen aan. Ze stopt pas als Wanda geen adem meer kan halen en haar zachtjes van zich af duwt.

'We hebben geen vertraging.' Wanda wijst naar het bord. 'Alles loopt pico bello. Ik heb ingecheckt, we hebben extra beenruimte.' Ze kijkt om zich heen. 'Waar blijven Anneke en Greetje?'

Ze heeft het nog niet gevraagd of daar komt Greetje aangelopen, geflankeerd door haar dochter Ilse en haar zoon Sven. Kleindochter Sarah, een jonge, slanke vrouw van begin twintig, in een strakke spijkerbroek, een kort gestreept truitje en een rode, openstaande trenchcoat, loopt met een bagagekarretje achter hen aan. Bij elke stap op haar verende witte gympen zwiept haar blonde paardenstaart heen en weer op haar hoofd, als een fontein van een vrolijke walvis.

Greetje loopt alsof ze door een elastiek om haar middel naar achteren wordt getrokken en kijkt stuurs, met een naar binnen gerichte blik en samengeknepen, dunne lippen.

'Oma heeft geen zin', lacht Sarah tegen Wanda en Lies. Ze zet het karretje neer en slaat een arm om Greetje. 'Je gaat het superleuk vinden', zegt ze. 'De tijd vliegt vast om daar. Misschien vinden jullie die zus van Danny snel en ben je met een week alweer terug. En anders gaan we schrijven, goed? Mails en echte brieven.'

Greetje haalt zijgend haar schouders op, maar aan de glin-

stering in haar ogen is te zien dat ze schrijven met haar kleindochter een goed idee vindt.

Sarah haalt een klein cadeautje uit haar tas en geeft het aan haar oma. Het is in gekleurd glinsterpapier gewikkeld en er zit een strik om. Met trillende handen pakt Greetje het uit. Er zit een opschrijfboekje in met op de voorkant een tekst van schrijfcollectief Loesje: *Het meervoud van lef is leven*.

‘Dank je’, zegt Greetje.

‘Wacht, ik stop hem in het voorvak van je rugzak. Draai je eens om.’

Greetje doet gehoorzaam wat haar gezegd wordt.

‘Gebruiken, hoor.’

‘Ja, ja.’

Anneke komt met twee koffers op een karretje aanlopen. Ze is met haar ABC: drie dochters Agaath, Bernadette en Ceciel, en haar zoon Dieudonné en vier kleinkinderen.

‘Je mag maar één koffer meenemen. Van maximaal 20 kilo.’ Wanda checkt voor de zekerheid de reispapieren en tikt met haar wijsvinger op de regels bij ‘Bagage’.

‘Ik heb een koffer bijgeboekt’, zegt Agaath. ‘Ze wilde per se de stapel boeken mee die Dieudonné haar gegeven heeft.’

‘Waarom weet ik dat niet?’

Agaath opent haar mond om Wanda antwoord te geven, maar Anneke zegt snel: ‘Je weet het nu. Ik heb een extra koffer met alle boeken die Dieudonné belangrijk vindt en waar ik geen snars van snap.’

‘Canada kent een interessante filosoof. Charles Taylor. Hij is bekend door zijn analyse van het moderne zelf.’ Dieudonné houdt zijn kin met baard vast en kijkt er diepzinnig bij, als *De Denker* van Rodin.

‘Hij is zo knap, die jongen.’

Wanda knikt. Het zal allemaal wel. Als haar vriendinnen nu maar niet te veel op eigen houtje gaan ondernemen. Ze heeft alles uitgezocht. Eens een diplomatenvrouw, altijd een

diplomatenvrouw. ‘Paspoorten? Betaalpassen?’ checkt ze.

‘Ik heb geen rijbewijs’, zegt Anneke. ‘Is dat erg?’

Wanda schudt haar hoofd. ‘Helemaal niet.’

‘Ik heb mijn motorrijbewijs bij me.’ Lies klopt met haar vlakke hand op haar schouder. ‘Je weet maar nooit.’

‘Je mo...?’ stamelt Wanda beduusd. ‘Heb jij een mo...?’

‘Ik heb sinds mijn dertigste niet meer gereden, maar ik heb het altijd laten verlengen.’

‘We gaan een camper huren, Lies. Een motorhome.’

‘Nou, toch iets met motor. Misschien geldt het daar wel.’

Net als Wanda wil zeggen dat dat waanzin is, schrikt ze op van Greetjes stem, die achter haar meldt: ‘We hebben vertragung.’

Ze draait zich om. ‘Dat kan niet. Ik heb net nog gekeken.’

Greetje wijst op het bord. Wanda ziet dat het waar is. Nou moet Greet het niet van haar gaan overnemen.

‘Een halfuur maar.’

‘Maar toch vertragung.’

‘Dat noem ik uitloop.’

‘Er staat *vertragung*.’

‘Leids halfuurtje.’

‘Vertra...’

‘Desalniettemin.’ Wanda recht haar rug en wijst naar een *drop-off*, waar mensen koffers in een soort kooien plaatsen. ‘Zoveel tijd hebben we niet. Afscheid nemen, dames. We moeten dáár onze bagage in droppen, onze paspoorten tegen de scans houden en vragen beantwoorden over wat we bij ons hebben en of we van plan zijn een terroristische aanslag te plegen. Overal nee op zeggen.’

Als haar vriendinnen haar glazig aanstaren, commandeert ze: ‘Volg mij.’

Ze beent met grote stappen vooruit.

Als ze na een hoop verwarring, nervositeit en opgewonden gelach bij het afleveren van de bagage met z’n vieren naar de

paspoortcontrole lopen, slaakt Wanda een zucht van verlichting. Dankzij haar voorbereiding en ervaring als wereldreiziger loopt tot nu toe alles op rolletjes.

Ze kijkt achterom. De familie van Anneke en Greetje neemt uitbundig zwaaiend afscheid. Sarah werpt Greetje kushandjes toe. Dieudonné steekt beide armen in de lucht en blijft roerloos, als het standbeeld van Christus de Verlosser in Rio de Janeiro, staan. Het ABC van Anneke lacht en roept. Hun kinderen hebben toetertjes, waar ze heel hard op blazen.

Lies wuift als koningin Wilhelmina op het balkon van het Paleis op de Dam. Greetje gebaart naar haar familie: ga nou maar. Anneke zwaait totdat ze door de douane loopt en uit het zicht verdwenen is. Wanda sluit de rij en steekt haar hand voor een laatste keer naar de achterblijvers op. Dag, Dag! Dááág!

* * *

Ruim twee uur later werpt Lies een blik uit het vliegtuigraam en kijkt vervolgens naar Wanda, die rechts naast haar zit. Haar geliefde heeft pantoffels aangetrokken en schuift haar rugzak nog iets verder onder de stoel vóór haar. Terwijl het vliegtuig naar de startbaan taxiet, controleert Lies nogmaals de veiligheidsriemen. Ze klikt ze open en dicht, open en dicht.

‘Je moet ze vast laten zitten’, gebiedt Wanda.

‘Dat doe ik, dat doe ik.’

‘Het is een wonder als we met jou überhaupt in Canada áánkomen.’

Lies trekt een beledigd gezicht, maar ze is niet boos. Als Wanda zich verantwoordelijk voelt is haar gevoel voor humor zo bevroren als een diepvrieskip.

‘Dat is toch zo’, bromt Wanda. ‘Wie klimt er nou in een *self-service baggage drop-off*?’

‘Dat deed ik niet expres.’

‘Jawel.’

‘Oké. Maar ik wilde je aan het lachen maken.’

‘Grappig doen is niet leuk. Grappig zijn wel.’

‘Hm. Lach nou maar eens lief tegen me.’

Wanda sluit haar ogen. Een ader klopt bij haar slaap en Lies volgt voorzichtig, met één vinger, de blauwe, kronkelende lijn. ‘Ik zie je hart’, zegt ze. ‘Boem boem, boem boem. Klopt het voor mij?’ Lies maakt haar riem iets lossler, rekt haar nek uit om Wanda een kus op haar wang te geven en legt haar hoofd op haar schouder.

Door de luidspreekers heet een mannenstem hen in het Nederlands en in het Engels welkom aan boord en wenst hun een goede vlucht. Stewardessen lopen door het gangpad, controleren of de bagageluiken goed dichtzitten en wijzen passagiers erop dat de handbagage op de grond onder de stoel voor hen moet staan.

Wanda zet haar mobiele telefoon in de vliegtuigstand. Het is duidelijk dat ze gewend is te reizen. Lies twijfelt of ze haar telefoon uit heeft gezet, maar blijft met haar ogen open tegen Wanda’s schouder aan liggen. Het is een bijzonder moment: voor het eerst samen vliegen, er zou iets bijzonders gezegd moeten worden. Misschien moet er straks wel champagne komen; dat kan toch, bubbels in een vliegtuig?

‘Hou je van me?’ vraagt ze.

Haar vriendin hoort de vraag niet. Ze pakt net een geplastificeerd blaadje uit het vakje in de stoel voor haar. *Vliegtuiggegevens*, staat erop. Lies probeert haar hoofd op Wanda’s schouder te laten liggen, ook als haar lief het blaadje omdraait en weer teruglegt.

‘En?’

‘Negenhonderdvijf kilometer per uur.’

‘Of je van me houdt.’ Lies gaat rechtop zitten, schikt met beide handen haar lange haar en knippert met haar wimpers. En nou zeg je ja, denkt ze. Nou zeg je ja, het enige juiste antwoord voor twaalf bonuspunten.

Wanda zwijgt een paar tellen, alsof ze over een antwoord na moet denken. ‘Natuurlijk doe ik dat, maar Lies, je vraagt het tien keer op een dag’, zucht ze ten slotte.

‘Je zegt het nooit uit jezelf.’

‘Omdat je altijd eerder bent met vragen.’

Ik verpest het, denkt Lies. Nog even en ze wordt me zat. Je moet van je partner houden zoals van een hond. Dat staat in een boek over relaties. Aan een hond vraag je ook niet doorlopend of hij wel van jou houdt.

‘Waf.’

Wanda trekt verbaasd haar wenkbrauwen op.

‘Waf. Ik vraag niets meer.’ Lies laat haar tong uit haar mond hangen en hijgt.

Met een meewarige blik schudt haar vriendin haar hoofd. Lies legt Wanda’s arm om zich heen en kruipt nog dichter tegen haar aan. Ze sluit haar ogen. Onbereikbare Wanda, mijmert ze. Ik hoop dat ze zo blijft. Ik hoop dat ik altijd meer van haar zal houden dan zij van mij. Dat ik degene blijf die grenzeloos, waanzinnig, onuitputtelijk kan zijn in deze relatie. Wanda, als de nuchterste, rustigste, verstandigste, bewaakt het ‘ons’ wel. Ze is de brandblusser in de vuurwerfabriek, de noodrem in de op hol geslagen hogesnelheidstrein. Bij haar kan ik vlammen zonder te verteren. Wanda maakt dat met de afstand die ze bewaart mogelijk. Hoeveel makkelijker is het om tot grote liefde in staat te zijn als de ander emotioneel beperkt beschikbaar is?

Ze hoort Wanda’s hart tegen haar oor bonzen. Als de een zich inhoudt, vervolgt ze haar gedachten, kan de ander ongeremd zichzelf zijn en aan de rest van de wereld bewijzen dat zij tot allesomvattende liefde in staat is, en dus eigenlijk een beter mens is. Cadeaus geven is zoveel makkelijker dan cadeaus ontvangen.

‘Natuurlijk hou ik van je’, broemt haar vrouw opeens en Lies voelt Wanda’s hand zacht door haar haar gaan. ‘Misschien nog wel meer dan jij van mij.’

Lies' keel trekt samen en haar mond wordt plotseling droog.

Anneke bidt met gevouwen handen en gesloten ogen: 'Lieve Jezus en Maria, Jozef en de apostelen, laat ons veilig aankomen.'

'We moeten nog opstijgen', constateert Greetje nuchter naast haar.

'Laat ons veilig opstijgen. En luchtzakken overleven. En dalen en landen.'

'Vraag of we zo snel mogelijk weer naar huis kunnen.'

Anneke opent één oog. 'Doe het zelf', zegt ze pinnig.

'Het zijn jouw connecties.'

Anneke slaat snel een slordig kruis en snauwt: 'Als ik straks dood ben en er blijkt geen hemel te zijn, dan is er voor mij niks aan de hand. Maar o wee als jij doodgaat en er is wél een hiernamaals.'

Greetje trekt haar wenkbrauwen op.

'Je kunt maar beter mijn ongelijk hebben.'

'Dus je bent een opportunist?'

Anneke fronst. Nou moet ze ophouden, denkt ze.

'Je handelt zonder principes', legt Greetje uit. 'Je bidt uit berekening.'

'Ik weet heus wel wat een opportunist is.'

Greetje drukt op het beeldscherm voor haar – dat blijft zwart – en controleert vervolgens een lampje boven haar.

'Je denkt dat ik dom ben.'

'Jij denkt dat je dom bent', verbetert Greetje.

Anneke haalt een dik boek uit haar tas en steekt het in de lucht. 'Nu nog wel, maar wacht maar tot ik de boeken van Dieudonné gelezen heb.'

Greetje houdt haar hoofd scheef om de titel te ontcijferen,

maar Anneke legt de pil op haar schoot en slaat hem open bij een lint dat aangeeft op welke bladzijde ze gebleven is. Dat is ergens in het begin.

‘Dit boek gaat over de mensheid. Deel twee gaat over God. Dat heb ik ook in mijn koffer. Als we terug zijn weet ik alles over de mensheid en over God.’ Ze zucht verrukt.

Greetje haalt haar schouders op en pakt een tijdschrift uit haar tas.

‘Ik weet bijvoorbeeld al waarom de homo sapiens het gewonnen heeft van de neanderthaler’, ratelt Anneke door. ‘De neanderthalers hadden geen fantasie. Ze konden een groep van meer dan honderdvijftig mensen niet bij elkaar houden omdat ze geen verhalen wisten te vertellen. De homo sapiens kon wél verhalen vertellen en daardoor ontstonden mythen en sagen, en ook religie. Dus eigenlijk heeft fantasie onze soort gered.’ Ze lacht. Als ze nou elke dag een paar van dit soort weetjes verzamelt, kan ze tegen de tijd dat ze terug is in Nederland een heel gesprek met Dédé voeren.

‘Dus religie is fantasie?’ concludeert Greetje, door het tijdschrift bladerend.

Annekes lach verdwijnt op haar gezicht. ‘Dat zeg ik niet.’

‘Het zijn verhalen, zeg je net.’

Verdorie, waarom heeft ze hier nou geen goed antwoord op. Ze moet zo snel mogelijk hoofdstuk twee lezen.

‘Wat wil je nou: geloven of weten?’ gaat Greetje door.

‘Ik wil weten wat ik kan geloven.’

‘Dan is het geen geloven meer.’

Anneke voelt dat haar wangen beginnen te gloeien. Dit gebeurt haar nou altijd. Mensen als Dieudonné en Greetje kletsen haar vast. Zie je nou dat ze intelligentie mist. Vannacht of morgenochtend schiet haar vast te binnen wat ze had moeten zeggen. Ze heeft altijd te laat een goed antwoord.

Ze laat Greetje in haar sop gaarkoken en doet alsof ze leest. Haar ogen dansen over het papier. Die stomme Greetje. Met

haar naast zich kan ze niets in zich opnemen, boos onthoudt ze niets. Studeren en wijs worden lukt nooit als Greetje zo onmogelijk blijft doen. Anneke doet een uiterste poging om zich te concentreren, maar windt zich meer en meer op over de vriendin naast haar, die reuze-bijdehand doet, maar haar kennis ook alleen maar van het internet heeft. Door al die zoekmachines is Greetje een wandelende antwoordmachine geworden. Bah. Ze slaat haar boek met een klap dicht en staart uit het raam. Waarom is dat mens niet thuisgebleven, ze had niet eens zin om mee te gaan.

‘Denk je nou serieus’, begint Greetje nu, ‘dat God eigenlijk van plan was om dit vliegtuig neer te laten storten, maar zich bedenkt omdat ene Anneke Goedhart uit Amsterdam op rij zeven bidt voor een veilige aankomst?’

Anneke legt haar voorhoofd tegen het koele raam. Haar adem condenseert op de ruit.

‘Een beetje God laat alle vliegtuigen veilig landen’, gaat het naast haar door.

‘Een beetje vriendin laat mijn geloof met rust’, antwoordt ze zonder om te kijken.

Het vliegtuig rolt naar de startbaan. Het houdt even stil en begint dan met ronkende motoren vaart te maken. Annekes maag trekt zich samen, zuur brandt in haar keel.

Als Greetje haar op de rug tikt, sluit ze haar ogen. Laat me met rust, mens. Greetje port harder. Onwillig draait Anneke zich om.

‘Als we neerstorten...’ zegt Greetje ernstig.

‘Hè gatverdamme, hou toch eens op!’

‘Ik wil iets aardigs zeggen.’

‘Hoeft niet. Hou je kop.’

‘Zal God leuk vinden, dat je zo praat.’

Anneke perst haar lippen op elkaar.

‘Ik dacht dat je aardig gevonden wilde worden.’

De vlammen slaan haar nu uit. ‘Zo vals.’

‘Ik wil alleen maar gezegd hebben dat ik je helemaal niet dom vind. Dat zijn misschien wel mijn laatste woorden.’

‘Stik!’

Anneke draait Greetje weer de rug toe en tuurt opnieuw uit het raam. Het vliegtuig maakt zich los van de grond. Ze zijn in de lucht. Dichter bij de hemel. De huisjes onder haar worden kleiner en kleiner. Auto’s als dinky toys rijden op de rechte wegen onder haar. Ze kijkt naar de kassen van Aalsmeer, het Hollandse landschap spreidt zich als een lappendeken onder haar uit, huisjes lijken van lego. Zo ziet Onze-Lieve-Heer de aarde dus. Geen wonder dat hij haar niet altijd opmerkt.

Ze wordt uit haar gedachten opgeschrikt door Wanda, die paniekerig uitroept: ‘De kaarten van Nel, de ansichtkaarten van Nel, wie heeft die bij zich?’

O jee. Op een van de kaarten staat het laatst bekende adres van de zus van Danny in Vancouver. Als ze die niet bij zich hebben, hebben ze geen idee waar ze moeten beginnen. Hoewel ze weet dat ze de ansichten nooit gehad heeft, begint Anneke toch in haar tas te rommelen. Ook Greetje schuift onrustig op haar stoel heen en weer en voelt in haar zakken. Lies klikt haar riem los en staat op om in haar handbagage bovenin te kijken, hoewel het teken ‘riemen vast’ nog brandt. Een stewardess schiet op haar af en gebaart haar weer te gaan zitten.

Dan steekt Wanda een setje kaarten in de lucht en zwaait ermee. Op een aantal ervan staan verschillende afbeeldingen van steeds dezelfde baai met woest opspattende golven. Een oude, verkreukelde ansicht toont een zwart-witfoto van een straatgezicht. Wanda wappert met het setje en roept triomfantelijk: ‘Natuurlijk heeft degene die overal aan denkt, Wanda Heres Diddens, ze bij zich!’ Ze draait de zwart-witte ansicht om en laat de achterkant zien, waarop in een ouderwets handschrift *Groeten van Nel* en een adres te lezen is. ‘25 East Hastings, Vancouver. Onze eerste bestemming in Canada. Volg u mij maar!’

Anneke slaakt een zucht van verlichting, Lies zakt terug in haar stoel en Greetje geeft Wanda met haar tijdschrift een mep op haar hoofd.

Aankomst

Natuurlijk doet Lies tijdens de vlucht geen oog dicht. Haar vriendinnen evenmin. Greetje kijkt drie films met in totaal achtendertig doden, Anneke ploegt zich door een nieuw hoofdstuk over de mensheid en Wanda valt voortdurend stewardessen lastig met van die vragen waar ze heus zelf het antwoord wel op weet: ‘Wordt het min vijfenveertig in het bagageruim van een vliegtuig?’, ‘Was het niet Amelia Earhart die in een Fokker F.VII als eerste vrouwelijke passagier de Atlantische Oceaan over vloog?’, ‘Kan de vliegtijd naar Canada niet tien procent verschillen, afhankelijk van het type toestel waarmee gevlogen wordt?’

Lies probeert zich te concentreren op het happy end van een romantische roman. Ze heeft het boek nog niet dichtgeslagen – de held met de strakke kaaklijn verovert eindelijk het klunzige, maar o zo grappige getraumatiseerde meisje – of de captain laat zich door de luidsprekers horen.

‘Welcome in Vancouver. The temperature outside is...’

Ze zet haar stoel recht en werpt een blik naar achteren. Anneke prevelt witjes weggetrokken een gebed en Greetje klappt het tafeltje voor zich omhoog. Als Wanda haar vinger opsteekt om voor de zoveelste keer een stewardess te roepen, pakt Lies haar hand en legt hem in haar schoot.

‘Ze hebben het druk, schat. Die etenskarren moeten worden opgeruimd.’

‘Ik wil weten welke landingsbaan ze nemen.’

‘Is dat belangrijk?’

‘J...’

‘Nee’, onderbreekt Lies Wanda. ‘Laat het los, Wan. *Let it flow.*’

Wanda bromt een protest, maar laat haar hand in die van Lies liggen.

Het vliegtuig maakt een zachte landing en komt zonder problemen tot stilstand. Het *seatbelts*-lampje dooft.

Met rode ogen, dikke enkels en stijve benen komt Lies over-eind. Met haar vriendinnen verlaat ze het vliegtuig, waggelt de slurf in en sluit zich aan bij een van de lange rijen die, zigzag-gend als voor een Eftelingattractie, naar douanehokjes geleid worden. Minstens twintig minuten schuifelt ze voetje voor voetje vooruit. Net als haar vriendinnen draait Lies hoelahoep-rondjes met haar heupen om haar spieren weer wat soepeler te maken, en rekt haar nek en armen. Maar ze kan rekken en strekken wat ze wil, beseft ze, na een vlucht van negen en een half uur voelt ze dat ze drieënzeventig is.

Terwijl de menigte vooruitstommelt, controleren imposante, geüniformeerde mannen ieder in hun eigen hokje paspoorten, nemen vingerafdrukken en foto's en stellen vragen aan elke passagier afzonderlijk. Langzaam komen de dames naderbij.

'Wat kijken die knapperds serieus', giechelt Lies als ze bijna aan de beurt zijn. 'Zal ik ze aan het lachen proberen te maken?'

Wanda werpt haar een strenge blik toe.

'Niet?'

'Niet.'

Eindelijk mag Lies naar voren komen. Glimlachend loopt ze op een douanebeambte met een dikke snor en een gladgeschooren kin af en overhandigt haar paspoort. Ze wacht rustig terwijl hij haar gegevens in een computer controleert, en geeft ondertussen Wanda over haar schouder een knipoog. Als ze de vingers van haar rechterhand een voor een op een plaatje moet leggen, probeert ze dat nauwgezet en braaf te doen, als een schoolmeisje dat binnen de lijntjes moet kleuren. Voor de foto moet natuurlijk haar kapsel in model, dat spreekt voor zich. Uit de bodem van haar tas diept ze een borstel op en strijkt die door haar haren. De douanier tikt op de balie en blaft dat ze op moet schieten. Ja, ja, ja. Haar handen zoeken naar een spiegeltje en lippenstift. Hè verdorie, in welk vak had ze die nou gestopt? Ze

opent drie ritsen en graait in het grote vak. Ah, daar voelt ze in ieder geval de lipstick. Het hoofd van de douanier is inmiddels knalrood, zweet parelt op zijn voorhoofd. Waarom wenkt die man naar een bewaker?

Op het moment dat Lies snel zonder spiegelkje de lippenstift probeert aan te brengen, wordt ze door Wanda stevig bij de bovenarm gepakt.

‘Hé!’ De lippenstift schiet uit over haar wang.

Wanda zet haar zonder pardon voor de fotocamera en Greetje, die blijkbaar ook naar voren is gekomen, verklaart tegen de aanstormende bewaker dat hun *best friend* dement is. ‘Sorry, sorry, sorry voor de *delay*’, zegt ze. ‘Maar ze wil nog zo graag een laatste keer haar *sister* zien.’

Op het moment dat Anneke begint te bidden, beseft Lies dat haar behoefte om onder alle omstandigheden vrouw te blijven, gedoe heeft opgeleverd. Ze kijkt op haar allerschuld bewustst naar de douanier. ‘*I am so sorry.*’ De man plukt aan zijn snor, zucht en maakt de foto. Vervolgens stempelt hij Lies’ paspoort, propt het in haar handen en wappert: doorlopen. Als Lies wil zien of de foto gelukt is, krijgt ze van een bewaker een duw en zo holderdeboldert ze de nieuwe wereld in.

Wanda en Anneke zijn sneller klaar dan zij. Na het afhandelen van de formaliteiten mogen ze – *Welcome to Canada* – doorlopen. Gedrieën blijven ze op Greetje staan wachten.

Greetje overhandigt met afgewend hoofd haar paspoort en staart stuurs naar de grond als haar gegevens worden gecontroleerd. De douanier typt haar gegevens in en kijkt haar vervolgens vorschend aan. Hij vraagt iets en Greetje knikt. De man fronst en trekt opnieuw bedenkelijk aan zijn snor. Wat heeft dat ding het te verduren, denkt Lies, terwijl ze met Wanda en Anneke zachtjes dichterbij komt om mee te luisteren. Mensen met een strafblad komen Canada niet in, hoort ze de douaneman zeggen. Of Greetje maar even mee wil komen.

Lies geeft Wanda een por als ze ziet dat hun vriendin tussen